

De Rationaliteit van Bashar al-Assad.

Een analyse van Bashar al-Assads beleid op individueel, binnenlands en buitenlands niveau. Er zal worden bekeken of hij via de *Rational Choice Theory* heeft gehandeld.

Bachelorscriptie

Bron: AP/SANA <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9997086/Syria-Bashar-al-Assad-cuts-prison-sentences.html>

Naam: Nienke Kehrer – **Studentnummer:** 4081404 – **Onderwijsinstelling:** Universiteit Utrecht – **Opleiding:** Geschiedenis – **Vak:** Eindwerkstuk BA (GE3V14054) – **Docent:** Christ Klep – **Woorden:** 8793 – **Plaats:** Utrecht – **Datum:** 16-01-2017.

Samenvatting.

In deze scriptie wordt het beleid van Bashar al-Assad geanalyseerd aan de hand van de *Rational Choice Theory* van Y. Sato. Hieruit blijkt dat Assad bewuste keuzes heeft gemaakt om het behoud van zijn machtspositie te verzekeren sinds zijn aantreden in Syrië in 2000 en dat hij inderdaad via de *Rational Choice Theory* heeft gehandeld. Aan de hand van het standaardwerk van de Amerikaanse politicoloog K. N. Waltz *Man, the State and War* is het betoog opgebouwd. Assads beleid wordt op drie niveaus geanalyseerd: individueel niveau, binnenlands niveau en buitenlands niveau. Uit het onderzoek komen de volgende resultaten:

- Het blijkt dat Assad door zijn westerse opvoeding veel hoop gaf aan zowel zijn eigen volk als aan het buitenland. Hierdoor kreeg hij het voordeel van de twijfel. Alhoewel hij hierover van te voren geen rationele keuzes heeft kunnen maken, heeft hij het heel bewust in zijn voordeel gebruikt.
- Voorts blijkt dat Assad aantoonbaar op alle drie de niveaus van beleid bij verschillende beleidskeuzes via de *Rational Choice Theory* gehandeld.
- Hierom kan geconcludeerd worden dat Assad bewust keuzes heeft gemaakt om zijn machtspositie in Syrië sinds zijn aantreden in 2000 te verzekeren.

Voor dit onderzoek is gebruikt gemaakt van zowel primaire als secundaire studies, krantenartikelen en twee interviews over Syrië en Assad.

Inhoudsopgave.

Inleiding	4
1. Theoretisch kader	7
2. Politieke familiegeschiedenis van Assad	9
2.1 Het einde van de Franse bezetting tot de burgeroorlog	9
2.2 (Uitbreken van) de burgeroorlog	11
3. Beleid op individueel niveau	13
3.1 Westerse opvoeding, westerse waarden	13
3.2 Onvoorspelbaarheid	14
4. Binnenlands beleid	16
4.1 De elite	16
4.2 De Damasceense Lente	18
4.3 Verdeel - en heers politiek	19
5. Buitenlands beleid	20
5.1 Voordeel van de twijfel	21
5.2 Internationale betrekkingen	22
5.2.1 Rusland	22
5.2.2 Het Westen: de Verenigde Staten en de Europese Unie	24
5.3 Enig soeverein en <i>the lesser of two evils</i>	26
Conclusie	27
Literatuurlijst	30

Inleiding.

Al sinds 2011 woedt er een burgeroorlog in Syrië. Het is heden ten dagen een van de meest besproken onderwerpen binnen de internationale betrekkingen. Moet er geïntervenieerd worden? Heeft dat wel zin? En zo ja, wie zou dat dan moeten doen? Het is een extreem ingewikkelde kwestie en tot op de dag van vandaag loopt deze discussie binnen de internationale gemeenschap.¹ De oorlog heeft al een hoge tol geëist, maar zicht op een einde is er nog niet. Bashar al-Assad (hierna: Assad) speelt een hoofdrol in de problematiek in Syrië. Hij is in 2000 aan de macht gekomen, als opvolger van zijn vader Hafez al-Assad (hierna: Hafez).² Aan de vooravond van de opstand in zijn eigen land, die zich in het verlengde van de Arabische Lente afspeelde, zei hij zich niet druk te maken. In een interview met de Wall Street Journal erkende hij weliswaar dat de Arabische Lente zich snel verspreidde, maar verkeerde hij nog in de (volle) overtuiging dat Syrië stabiel zou blijven:

We have more difficult circumstances than most of the Arab countries but in spite of that Syria is stable. Why? Because you have to be very closely linked to the beliefs of the people.³

Assad kwam als een baken van hoop na de tirannie van zijn vader. Hoewel hij voor een korte periode de schijn op kon houden dat hij inderdaad verbetering zou brengen met de Lente van Damascus, viel hij al snel terug in de gewoontes van zijn vader. Toch heeft zijn beleid ertoe geleid dat hij al sinds 2000 stevig in het zadel zit. Het regime van zijn vader werd door hem deels voortgezet en deels aangepast.

Op de golf van de Arabische Lente kwamen delen van het volk in opstand in 2011. Het volk eiste dat Assad af zou treden: Assad reageerde met het gewelddadig neerslaan van een vreedzaam protest. De situatie escaleerde en er ontstond een burgeroorlog. Als reactie op de gewelddadige aanpak van het leger pakten ook burgers

¹ De Internationale Gemeenschap zal ik definiëren als het collectief van staten en organisaties dat zich met andere landen bemoeit op internationaal niveau, bijvoorbeeld binnen de VN.

² S. Abboud, *Syria* (New York City 2015), 38.

³ 'Interview With Syrian President Bashar al-Assad', The Wall Street Journal (versie 31-01-2011), <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052748703833204576114712441122894> (22-11-2016).

de wapens op, waardoor er in heel hoog tempo heel veel doden vielen. De staat beschermde haar burgers niet, zij viel haar burgers zelfs aan. Al snel ontstonden er ruwweg twee kampen: enerzijds Assad en het Syrische leger, anderzijds de oppositie, die verdeeld was in allerlei kleine groeperingen.⁴

Ondanks de vele tegenslagen tijdens zijn presidentschap, zit Assad in 2016 nog steeds in het zadel en heeft hij belangrijke delen van de overheidsmacht in handen. In dit paper zal ik analyseren hoe hij dit voor elkaar heeft gekregen.

Mijn hoofdvraag luidt dan ook als volgt:

In hoeverre heeft Bashar al-Assad bewuste keuzes gemaakt in het beleid dat hij heeft gevoerd om het behoud van zijn macht te verzekeren in Syrië sinds zijn aantreden in 2000?

Ik zal betogen dat Assad sinds zijn aantreden in 2000 op basis van de *Rational Choice Theory* heeft geopereerd, en dat hij zich dus bewust was dat de keuzes die hij maakte van positieve invloed zouden zijn op zijn machtsbehoud. De *Rational Choice Theory* zal daarbij als raamwerk worden gebruikt meer in het bijzonder aan de hand van het artikel *Rational Choice Theory* van Y. Sato.⁵ Hierin wordt helder uitgelegd wat de *Rational Choice Theory* (RCT) inhoudt. Mijn opbouw zal ik baseren op de theorie van de Amerikaanse politicoloog K. N. Waltz uit zijn standaardwerk *Man, the State and War*.⁶ Hij is één van de grondleggers van de theorie over mogelijke oorzaken van oorlog en welke niveaus van beleid er bestaan. Zijn indeling is voor dit paper het meest logisch. Ik zal de drie niveaus die in zijn boek worden benoemd gebruiken: beleid op individueel niveau, beleid op binnenlands niveau en beleid op buitenlands niveau.

Het is van belang deze kwestie te analyseren omdat het conflict in Syrië één van de meest besproken onderwerpen in de internationale politiek van het moment is. Vooral in het interventiedebat is het een belangrijk vraagstuk. Het conflict in Syrië is al lang lopend en er vrijwel alle mensenrechten worden geschonden. Het lijkt de

⁴ Abboud, *Syria*, 65.

⁵ Yoshimichi Sato, 'Rational Choice Theory', Tohoko University (versie 2013), <http://www.sagepub.net/isa/resources/pdf/RationalChoice2013.pdf> (07-12-2016).

⁶ K. N. Waltz, *Man, the State and War* (New York City 1954).

internationale gemeenschap echter niet te lukken tot unanieme overeenstemming te komen over het wel of niet interveniëren in Syrië. Assad speelt hierin een hoofdrol en dus is het interessant om zijn beleid te analyseren. Dit geldt temeer omdat er werd gedacht dat hij positieve verandering zou brengen en toen dat niet gebeurde, de verwachting was dat hij zou worden afgezet, net zoals de andere politieke leiders die te maken kregen met de Arabische Lente.

Al sinds Assad zijn vader opvolgde is er volop belangstelling geweest voor zijn beleid. Hij beloofde immers een betere toekomst en de verwachtingen waren om die reden hoog. In de eerste jaren verbeterde hij inderdaad de (vooral economische) situatie in Syrië, maar al snel daarna ging het bergafwaarts. Vanaf 2011 is er in toenemende mate onderzoek naar Assads beleid gedaan. Dit onderzoek ligt vaak in het verlengde van de burgeroorlog in Syrië. Het is een conflict waarbij veel (invloedrijke) landen een vinger in de pap hebben, en is om die reden ook op internationaal politiek niveau erg interessant. Omdat veel factoren beïnvloed worden door de keuzes die Assad maakt, is er vanuit verschillende invalshoeken en op verschillende vlakken onderzoek naar zijn beleid gedaan. Zowel vanuit sociologisch, politicologisch, psychologisch als historisch oogpunt is het beleid van Assad bestudeerd. Daarbij is steeds gebruik gemaakt van de bij de betreffende discipline van toepassing zijnde methodologie. Onderzoekers hebben zich vanuit de verschillende disciplines daarbij veelal primair gefocust op ‘openbare’ stukken zoals gepubliceerde speeches, besluiten en wetten die hij heeft (aan)genomen en secundaire literatuur. Ook is er een selecte groep onderzoekers die in staat is geweest persoonlijk contact met hem en de elite die hij om zich heen heeft geschaard te krijgen.⁷ In veel onderzoek naar Assad wordt opgemerkt dat hij ‘westers’ is opgevoed en dat de internationale gemeenschap daarom hoopvol gestemd was toen hij aan de macht kwam. Hiernaast wordt hij vaak aangeduid met termen als ‘despoot’, ‘dictator’ en ‘monarch’.⁸ *Illiberal leadership* is een theorie die vaak op Assad wordt toegepast, omdat hij publiekelijk stelt dat hij een liberaler leiderschap wil ontplooien maar zijn beleid hier niet concreet op wijst.

⁷ Joshua Landis, David Lesch, Andrew Tabler, ‘Interview: Power Profile: Who is Bashar al-Assad?’ (01-04-2016), *Council on Foreign Relations* (22-11-2016). ; Abboud, *Syria* (New York City 2015).

⁸ Joshua Landis, David Lesch, Andrew Tabler, ‘Interview: Power Profile: Who is Bashar al-Assad?’ (01-04-2016), *Council on Foreign Relations* (22-11-2016). ; Abboud, *Syria* (New York City 2015).

Vrijwel alle onderzoekers sluiten hun onderzoek af met een negatieve visie op het door Assad gevoerde beleid. Wel is er een duidelijk verschil in de beoordeling van de achterliggende intenties. Sommigen stellen dat hij daadwerkelijk verandering teweeg wilde brengen in Syrië en daar democratie wilde implementeren.⁹ Anderen zeggen dat dit slechts schijn was om het Westen te misleiden, waardoor hij meer tijd had om de situatie naar zijn hand te zetten.¹⁰ De uiteindelijke conclusie uit de meeste onderzoeken vertoont vaak opvallende gelijkenissen: het beleid van Assad is dictatoriaal en richt enorme schade aan. Omdat de meningen over zijn intenties verdeeld zijn, is het interessant om zijn beleid aan de *Rational Choice Theory* te testen. Aan de hand van deze theorie kan worden vastgesteld in hoeverre hij bewuste keuzes heeft gemaakt over zijn beleid en hoe dit er toe heeft geleid dat hij nog steeds aan de macht is.

Om tot beantwoording van de door mij hiervoor geformuleerde hoofdvraag te komen zullen de volgende deelonderwerpen aan de orde komen. Allereerst zal ik de *Rational Choice Theory* uiteenzetten. Hierna zal ik een beknopte politieke familiegeschiedenis van de Assads geven en de burgeroorlog analyseren. Tot slot zal Assads politiek beleid op individueel, binnenlands en internationaal niveau worden geanalyseerd.

1. Theoretisch Kader.

De *Rational Choice Theory* gaat er vanuit dat mensen rationele overwegingen hebben bij het maken van keuzes en zich bewust zijn wat de gevolgen van deze keuzes kunnen zijn. Bij de RCT zijn twee componenten van belang: de keuze die de betreffende persoon maakt en de zogenaamde transitie van macro – micro – macro.

RCT veronderstelt dat een persoon bij het maken van keuzes geleid wordt door subjectief waargenomen factoren en beperkingen ('grenzen') ter optimalisering van de door hem gewenste sociale uitkomst. Belangrijk hierin zijn de grenzen. In de politiek

⁹ Joshua Landis, David Lesch, Andrew Tabler, 'Interview: Power Profile: Who is Bashar al-Assad?' (01-04-2016), *Council on Foreign Relations* (22-11-2016).

¹⁰ Annia Ciezadlo, 'Bashar al-Assad: An Intimate Profile of a Mass Murderer', *New Republic* (versie 20-12-2013), <https://newrepublic.com/article/115993/bashar-al-assad-profile-syrias-mass-murderer> (28-12-2016). ; Z. Hu, 'Why Syria's Bashar Al-Assad is still in power', *Al Jazeera* (versie 04-10-2016), <http://www.aljazeera.com/news/2016/09/syria-bashar-al-assad-power-160904081138141.html> (21-11-2016).

bestaan deze grenzen uit instituties.¹¹ In het geval van Syrië bestaan deze instituties intern uit de elite die Assad om zich heen heeft geschaard en extern uit de internationale gemeenschap waarmee hij rekening moet houden. Deze grenzen hebben twee gevolgen. Allereerst maken zij dat sommige opties worden uitgesloten. De elite wil de macht behouden en zij kan er voor zorgen dat Assad zijn functie verliest. Hierom moet Assad haar tevreden houden. Wanneer zij bijvoorbeeld niet wil dat er democratische verkiezingen komen, is dat voor Assad dus uitgesloten. Assad is met andere woorden afhankelijk van de steun van zijn politieke elite. Ten tweede hebben de grenzen invloed op de afweging van de voor- en nadelen van een optie: wanneer Assad meer democratie wil maar de elite wil dat niet, maakt Assad vijanden binnen de elite, mocht hij toch de keuze maken om voor de democratie te gaan. Hiermee snijdt hij ook zichzelf in de vingers, omdat deze groep mensen zijn macht beschermt. Verder moet worden opgemerkt dat de op individueel niveau vastgestelde 'grenzen' subjectief zijn: indien Assad de elite als onbelangrijk zou beschouwen, zou hij nooit zo veel rekening houden met haar wensen.

Voorts is van belang dat sociale bronnen en andere sociale actoren invloed hebben op iemands keuze. Hierdoor is de gemaakte keuze in feite nooit *individueel*, maar juist altijd *sociaal*. De gemaakte keuze wordt door meerdere omstandigheden ingegeven en beïnvloedt bijna altijd verschillende mensen. Een persoon zal zich naar het zich laat aannemen aanpassen aan de informatie die hij van zijn omgeving krijgt, ook al is deze altijd incompleet. Zo is er geen zekerheid over de toekomst, de huidige situatie en de beslissingen die andere mensen nemen. Hierdoor wordt een persoon steeds geleid door assumpties, waarover geen zekerheid bestaat. Zo zal Assad zich aan de ene kant laten leiden door de elite die hij om zich heen heeft verzameld, omdat hij haar te vriend moet houden. Aan de andere kant moet hij rekening houden met de inwoners van het land en daarnaast ook nog eens met de internationale gemeenschap. Iedereen had en heeft verwachtingen van hem.

Als laatste moet de macro – micro – macro transitie worden besproken, omdat deze cruciaal is voor de analyse van een *Rational Choice*. Ieder mens neemt een beslissing gebaseerd op de bij hem aanwezige kennis en zal overwegen wat de gevolgen op grotere schaal kunnen zijn. Hieruit vloeit een keuze voort die het voordeligst zal zijn

¹¹ M. G. Roskin, 'Political Science', Encyclopaedia Britannica (versie 06-02-2006), <https://www.britannica.com/topic/political-science> (22-11-2016).

voor die betreffende persoon. Het volgende voorbeeld verheldert dit. Assad is president van Syrië. In 2010-2011 is in de rest van het Midden-Oosten de Arabische Lente al volop in gang (macro). Alhoewel het land onrustig is, is Assad er van overtuigd dat het in Syrië niet zo ver zal komen. Om die reden besluit hij (bewust) om door te gaan met het beleid dat hij al voerde (micro). Als gevolg van het doorzetten van zijn beleid breekt de Arabische Lente ook in Syrië uit (macro).

Aan de hand van de hiervoor uiteengezette theorie zal ik Assads beleid analyseren. Welke factoren zijn van invloed geweest op de keuzes die hij heeft gemaakt? Waarom heeft hij deze keuzes gemaakt? En hoe hebben deze keuzes invloed gehad op de politieke en maatschappelijke verhoudingen in Syrië?

2. Politieke familiegeschiedenis van Assad.

2.1 Het einde van de Franse bezetting tot de burgeroorlog.

De Franse bezetting van Syrië duurde tot 1946. In de periode na de onafhankelijk was er geen duidelijk centraal beleid. Die periode ging, zoals in veel postkoloniale landen, gepaard met de nodige onrust. De Syrische oppositiepartij (tegen Frankrijk), genaamd 'The Bloc', viel de politiek na de onafhankelijkheid van Syrië uiteen in vele kleinere partijen.¹² De Ba'ath partij was daar één van. In het streven om meer eenheid te brengen stelden veel politici voor om te fuseren met Egypte.¹³ Na de fusie van de twee landen in 1958 voerde de Egyptisch president Gamal Abdel-Nasser een aantal veranderingen door in het politieke systeem, die van doorslaggevende invloed zouden zijn op het groot worden van de Ba'ath partij en de coup die zij zou plegen. Zo werden alle Syrische politieke partijen ontbonden en greep Nasser en zijn partij de macht. Hiernaast zouden er economische hervormingen komen, waardoor de Syrische elite zowel sociaal als economisch ondermijnd werd.¹⁴

In 1961 werd de inmenging van Nasser in het sociaal-politiek systeem van Syrië voor de elite onacceptabel en werd Syrië weer onafhankelijk van Egypte. Door Nassers

¹² Abboud, *Syria*, 28.

¹³ Ibidem, 28-29.

¹⁴ Ibidem, 29.

heerschappij over Syrië was de Ba'ath partij intern verdeeld geraakt.¹⁵ Aan de ene kant stonden de leden die terug wilden naar de unie met Egypte. Dit deel van de partij was gefocust op nationalisme en had vooral aanhangers in de stedelijke middenklasse van het land. Aan de andere kant stonden de anti-unionisten. Zij hadden vooral aanhangers in de landelijke, armere gebieden van het land. De anti-unionisten hingen steeds sterker het Marxisme aan en vonden het Arabisch nationalisme hieraan ondergeschikt.¹⁶ Deze omstandigheden vormden uiteindelijk de aanleiding voor de coup in 1970.

Hafez stond na de coup aan het hoofd van de Ba'ath partij.¹⁷ Hafez' beleid was in eerste instantie gericht op alleenheerschappij en het creëren van aanhang voor zijn beleid.¹⁸ In de jaren dat hij aan de macht was, werd het volk onderdrukt en werd vrijwel alles in het voordeel van de partij geregeld. Zo werden alle hoge posities ingenomen door familie en goede vrienden van Hafez, was al het kapitaal in handen van de overheid en werden alle oppositionele stemmen de kop ingedrukt. Dit systeem raakte echter uitgeput en het regime moest veranderen.¹⁹

Assad kwam als geroepen voor het volk. Hij had aan een westerse universiteit gestudeerd en stond mede hierdoor open voor vernieuwing en verbetering. Een nieuwe president, een nieuw begin. Het leek in het begin inderdaad goed te gaan. Toch deed hij uiteindelijk niet onder voor zijn vader.

Assad heeft in het begin van zijn regime een groot aantal veranderingen doorgevoerd. De economie werd vrijer, er mochten een aantal oppositie partijen opgezet worden, er was meer ruimte voor vrijheid van meningsuiting. Het leek alsof alles de goede kant op ging. Na de eerste paar jaar werden deze vrijheden echter weer ingeperkt.²⁰ De Arabische Lente zorgde voor veel onrust in de landen rondom Syrië, maar Assad maakte zich geen zorgen. In Syrië zou het rustig blijven.²¹

¹⁵ Ibidem, 29-30.

¹⁶ Ibidem, 30.

¹⁷ Ibidem, 32.

¹⁸ Ibidem, 34.

¹⁹ Ibidem, 35.

²⁰ Ibidem, 43.

²¹ 'Interview With Syrian President Bashar al-Assad', The Wall Street Journal (versie 31-01-2011), <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052748703833204576114712441122894> (22-11-2016).

2.2 (Uitbreken van) de burgeroorlog.

De druppel die de emmer deed overlopen in Syrië waren de vijftien schooljongens in Daraa die werden opgepakt in maart 2011.²² Zij waren er 's nachts op uitgetrokken om een leus op de schoolmuur te schrijven: 'Nu is het jouw beurt, dokter', hiermee verwijzend naar de medische opleiding die Assad had genoten. De jongens werden na een aantal dagen weer vrijgelaten, maar het was duidelijk dat zij zwaar mishandeld waren. Op de 'dag van de woede' (17 maart 2011) gingen in verschillende steden mensen de straat op om tegen Assad te protesteren. In de maanden die hierop volgden werden de protesten groter en beter georganiseerd. Alhoewel de protesten in eerste instantie vreedzaam waren, sloeg Assad met geweld terug. Er waren al tientallen doden gevallen toen Assad in mei voor het eerst tanks inzette om de opstanden een halt toe te roepen.²³ Als reactie hierop pakten de burgers ook de wapens op. Ondertussen waren er verschillende groeperingen die tegen Assad begonnen te vechten.

In 2012 werden de onlusten voor het eerst door het Rode Kruis bestempeld als een burgeroorlog. In februari van dat jaar begon ook de VN zich met de situatie te bemoeien. De VN-Veiligheidsraad kwam met een aantal resoluties, maar omdat Rusland en China deze vetoden, konden deze niet ten uitvoer worden gebracht. Saoedi-Arabië diende een resolutie in bij de VN die tot overdragen van de macht van Assad zou moeten leiden, de Amerikaanse president Barack Obama waarschuwde Assad dat het gebruik van chemische wapens grensoverschrijdend zou zijn.²⁴ Assads leger was in de tussentijd verschillende grote steden binnengetrokken. Als gevolg van geweld en het afsluiten van water en elektriciteit vielen er duizenden doden.

In 2013 kwam de beweging Islamitische Staat in Irak en al-Sham (ISIS) op. Ook ISIS voerde oppositie, maar wilde meer dan alleen dat. Haar doel is een Islamitische kalifaat te stichten. De ideologie van ISIS is extremistisch, promoot religieus geweld en stelt dat eenieder die niet dezelfde overtuigingen heeft als de leden van ISIS een apostaat is en om deze reden gedood moet worden. Hierdoor is deze beweging nog

²² Toon Beemsterboer, Caroline de Gruyter, Carolien Roelants, Peter Zantingh, 'De Tien Vragen Over Syrië Die Je Niet Durfde Te Vragen', NRC-Handelsblad (versie 10-02-2016), <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/02/09/tien-vragen-over-syrie-die-je-niet-durfde-te-stellen-a1427833> (07-12-2016).

²³ 'Burgeroorlog in Syrië', Europa-Nu, https://www.europa-nu.nl/id/vip3ic6okipx/burgeroorlog_in_syrie (07-12-2016).

²⁴ Ibidem.

extremistischer dan de meeste andere tegenstanders van Assad, en worden er nog meer mensen vermoord. Op 21 augustus 2013 zette Assad voor het eerst chemische wapens in. Obama had aangegeven dat dit grensoverschrijdend zou zijn. Om in te kunnen grijpen, had hij evenwel goedkeuring van het Congres nodig. Dit kreeg hij niet. Ook de VN stond machteloos.²⁵

Begin 2014 was het dodental al opgelopen tot meer dan 200.000. In 2014 werden meerdere pogingen door de internationale gemeenschap gedaan om de macht van Assad in te perken en tot een compromis te komen, maar uiteindelijk had het weinig zin. Zowel de verschillen tussen Rusland en Amerika enerzijds als tussen Assad en de oppositie anderzijds bleken te groot. Wel begon de internationale gemeenschap openlijk een offensief (althans: bombardementen en andere bijstand, er werden geen grote troepenaantallen ingezet) tegen ISIS, in zowel Syrië als Irak.²⁶ ISIS sloeg hard terug, vooral in Syrië.²⁷

De strijd ging door in 2015. Assad was nog steeds aan de macht. In augustus werd opnieuw een poging tot vredesonderhandelingen gedaan vanuit de VN. Dit was de eerste keer in twee jaar dat Rusland en China hiervoor open stonden. Rusland begon ISIS te bombarderen, maar bombardeerde gelijktijdig ook andere oppositiepartijen van Assad, waaronder de strijdgroepen die door het Westen gesteund werden. Dit viel niet in goede aarde bij het Westen. Turkije schoot vervolgens een Russisch gevechtsvliegtuig uit de lucht, waardoor de spanningen tussen Rusland en het Westen verder op scherp kwamen te staan.²⁸

In 2016 werd er een poging gedaan om een wapenstilstand te forceren. Dit hield een aantal dagen stand waarna verschillende groeperingen elkaar weer begonnen te bestoken. De strijd is tot op de dag van vandaag nog steeds gaande.

Het is opmerkelijk dat Assad ondanks het feit dat hij zowel in binnen- als buitenland veel tegenstanders heeft nog steeds aan de macht is. Betoogd kan worden dat

²⁵ Ibidem.

²⁶ 'IS coalitie: wie doet wat?', NOS (versie 05-10-2014), <http://nos.nl/artikel/705770-is-coalitie-wie-doet-wat.html> (16-01-2017).

²⁷ 'Burgeroorlog in Syrië', Europa-Nu, https://www.europa-nu.nl/id/vip3ic6okipx/burgeroorlog_in_syrie (07-12-2016).

²⁸ Ibidem.

dit een rechtstreeks gevolg is van het door hem gevoerde beleid. Hieronder zal ik dit nader uiteenzetten.

3. Beleid op individueel niveau.

Zoals al eerder opgemerkt, was het beeld van Assad toen hij net aan de macht kwam in het Westen erg positief. Hij had dit vooral te danken aan het feit dat hij westers opgevoed en opgeleid was. Alhoewel dit geen *Rational Choice* was, is het zijn imago ten goede gekomen. Daarnaast was zijn beleid om verschillende redenen erg onvoorspelbaar.

3.1 Westerse opvoeding, westerse waarden.

Het was allereerst nooit de bedoeling dat Assad zijn vader zou opvolgen. Zijn oudere broer, die Hafez in de voetsporen had moeten treden, kwam om bij een verkeersongeluk. Als gevolg hiervan moest Assad de voor zijn broer bedoelde taak overnemen. Assad zelf volgde een opleiding tot oogarts in Londen.²⁹ Dit voedde het beeld dat hij, omdat hij westers was opgevoed, ook westerse idealen zou hebben en gaf hoop aan iedereen die onder Hafez onderdrukt was of geleden had. Bijkomende omstandigheid was dat Assad niet al zijn hele leven was 'klaargestoomd' om zijn vader op te volgen, waardoor hij meer zijn eigen koers zou kunnen varen dan zijn oudere broer had kunnen doen. Een laatste element dat heeft bijgedragen aan de positieve beeldvorming, is het feit dat hij getrouwd is met Asma, een vrouw die is opgevoed in Engeland. Zij heeft hier haar hele school- en studieperiode gewoond, waarna zij voor de Deutsche Bank en JPMorgan Chase heeft gewerkt.³⁰ Samen schiepen zij een beeld van Westerse 'open-mindedness': jong en vernieuwend. De combinatie van voornoemde elementen heeft bijgedragen aan het positieve beeld dat over Assad bestond toen hij in 2000 aan de macht kwam. Voor het volk beloofde het vooruitgang, voor de westerse landen die betrokken waren bij Syrië beloofde het een betere samenwerking.

²⁹ Joshua Landis, David Lesch, Andrew Tabler, 'Power Profile: Who is Bashar al-Assad?' (01-04-2016), *Council on Foreign Relations* (22-11-2016).

³⁰ Sacha Kester, 'Asma Assad: het zachte gezicht van Syrië is nu vooral een dictatorsvrouw', *Volkskrant* (versie 23-03-2012), <http://www.volkskrant.nl/buitenland/asma-assad-het-zachte-gezicht-van-syrie-is-nu-vooral-een-dictatorsvrouw~a3230133/> (21-11-2016).

Deze elementen zijn geen bewuste keuze geweest van Assad maar hebben grote invloed op zijn imago en daarmee zijn beleid gehad. Niet onbelangrijk is voorts dat Assad er wel bewust voor heeft gekozen om uit deze positieve beeldvorming zijn voordeel te halen. Zo kon hij bijvoorbeeld zijn positie in de internationale politiek makkelijker veranderen, waarop in paragraaf [5.2] verder zal worden ingegaan.

3.2 Onvoorspelbaar.

Assad was in zijn beleid erg onvoorspelbaar, vooral in het begin van zijn machtsperiode. Hij was er van overtuigd dat hij langzaam maar zeker noodzakelijke veranderingen zou kunnen bewerkstelligen. Wel was hij er zich ervan bewust dat dit heel langzaam en met veel beleid gepaard zou moeten gaan.

In dit kader is relevant dat Syrië een erg ingewikkelde etnische verdeling had en nog steeds heeft. Door de Franse kolonistoren zijn er grenzen getrokken voor Syrië die voor de verschillende religieuze en etnische groepen helemaal niet gunstig zijn. Hierdoor ontstond een land met veel etnische en religieuze diversiteit. Door het aan de macht komen van Hafez werden de alawieten, een minderheid, de machtigste groep in het land. Door de complexe etniciteit is de verdeeldheid in het land groot. Zoals hiervoor reeds uiteengezet, diende Assad voorts rekening te houden met de elite die hem in het zadel hield. Zij wilde koste wat het kost aan de macht blijven, waardoor hij zich vaak naar haar wens moest schikken. Hierdoor kon het democratiseringproces maar langzaam verlopen.³¹ Assad sprak regelmatig uit dat het Westen zich onvoldoende bewust was van de complexiteit van Syrië en zijn inwoners. De gewenste democratie kon dus maar langzaam tot stand komen. Assad was er ook van overtuigd dat hij al veel veranderingen teweeg had gebracht. In Syrië mochten vrouwen bijvoorbeeld gewoon in een spijkerbroek en korte rokjes rondlopen, werd er een satirisch blad uitgegeven en konden internationale kranten worden gekocht op iedere hoek van de straat.³² Dit waren allemaal aanwijzingen in de richting van de door hem beoogde democratie. Langzaam maar zeker zou het land de goede richting in gaan en zou het volk meer macht krijgen.

Assad moest balanceren tussen aan de ene kant zijn wens om zijn land richting een meer democratische maatschappij te sturen, aan de andere kant de elite die hem

³¹ Gesprek met Bernard Bot, Den Haag 14-12-2016.

³² Gesprek met Bernard Bot, Den Haag 14-12-2016.

daarbij tegengewerkte. Hierdoor werd zijn beleid onvoorspelbaar: hij moest iedere keer schipperen en bijsturen om alle betrokken partijen tevreden te houden. Een goed voorbeeld van zijn onvoorspelbaarheid wordt gegeven in het *powerprofile* dat geschetst wordt door Joshua Landis, David Lesch en Andrew Tabler, allemaal experts op het gebied van Assad en Syrië.³³ Lesch vertelt over Assads keuze voor zijn speech op 30 mei 2011, vlak voor de opstand. Er waren verschillende versies geschreven van de speech die Assad op de nationale televisie zou geven. Eén van de personen die Lesch sprak in verband met zijn onderzoek, vertelde dat hij een uur voor de speech een versie had bekeken waarin Assad beloftes deed over verandering en verbetering in de toekomst. Toen Assad uiteindelijk zijn speech op tv gaf, bleek hij een andere versie uitgekozen te hebben. De door Lesch geïnterviewde persoon was enigszins verbouwereerd omdat de speech zo anders was dan hij had verwacht. Tabler vervolgt:

[A]nd I think it's—you know, one of the things that struck me the most living in Syria, especially—and this was something that people close to the regime used to speak with me about often—was the—how much more unpredictable Bashar was than his father, and they were adamant about that. They used the word “moody.” In this case, I think he probably was on the horns of a dilemma. He could [be the person to stand up to the hardliners and do something], or he could try and shoot his way out of it. And unfortunately, he chose the latter, and we have this result.³⁴

Uit het voorgaande blijkt dat Assad onvoorspelbaar gedrag vertoonde en dit ook als zodanig werd ervaren. Hij maakte een weloverwogen keuze om de ene speech wel te geven en de ander niet, waarschijnlijk omdat hij bang was dat in Syrië hetzelfde zou gebeuren als in Cairo en Tunesië³⁵.

³³ Joshua Landis, David Lesch, Andrew Tabler, 'Interview: Power Profile: Who is Bashar al-Assad?' (01-04-2016), *Council on Foreign Relations* (22-11-2016).

³⁴ Ibidem.

³⁵ Ibidem.

Hieruit blijkt dat Assad via de *RCT* heeft geopereerd. Hij koos ervoor in het begin van de periode dat hij aan de macht was om langzaam veranderingen door te voeren. Hij wilde dit graag en geloofde ook dat het kon, mits met beleid. Door onvoorspelbaar te regeren, zorgde hij dat mensen om hem heen op hun hoede moesten zijn voor zijn besluiten. Aan de andere kant moest Assad ook rekening houden met de mensen die dichtbij hem stonden, omdat zij veel macht hadden. Hij wist dat hij zonder de elite geen kans van slagen zou hebben. Door te balanceren tussen wat hij zelf wilde en wat de elite wilde, kon hij de macht behouden.

4. Binnenlands beleid.

Het binnenlands beleid heeft Assad nauwkeurig naar zijn hand gezet. Allereerst heeft hij de alawitische elite die zijn vader om zich heen had verzameld uitgebreid met invloedrijke mensen uit andere etnische groepen. Hiermee heeft hij zijn invloedssfeer aanzienlijk vergroot. Daarnaast heeft hij aan het begin van zijn machtsperiode de Damasceense Lente ingezet, als toonbeeld van verandering. Alhoewel dit niet van lange duur was, heeft het aanzienlijke invloed gehad op het beeld dat zijn volk en de rest van de wereld van hem had. Als laatste heeft hij de verdeel-en-heerspolitiek van zijn vader doorgezet. Hierdoor was het voor Assad makkelijk om de macht te houden. Hieronder zal ik deze drie beleidskeuzes uiteen zetten.

4.1 De Elite.

De elite rondom Assad is klein. Deze elite is voor Assads machtsbehoud erg belangrijk. De familie Assad komt uit een minderheid in Syrië, de alawieten. Zij waren voordat de Fransen kwamen bijna totaal gesegregeerd van de rest van de Syrische gemeenschap.³⁶ De alawieten zijn lange tijd bestempeld als ongelovigen door een groot deel van de bevolking.³⁷ Hierdoor bleven zij buitenstaanders en voelden zij zich bedreigd. Om deze reden moest Hafez toen hij aan de macht kwam, een kleine elite om zich heen verzamelen ter bescherming van zijn hoge positie in Syrië.

Toen Assad aan de macht kwam, bestond deze elite nog steeds.³⁸ Assad bracht evenwel wijziging in de samenstelling van deze groep: hij liet behalve alawieten ook

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ibidem.

³⁸ Ibidem.

hoogopgeleide soennieten toe. Dit kwam omdat hij getrouwd was met een soennitische en het opnemen van soennieten in de elite hem voordeel zou bieden bij het verbeteren van zijn relaties met invloedrijke soennieten in het land.³⁹

De elite van Assad, die al veel ervaring had met de binnenlandse machtsverhoudingen omdat zij tijdens zijn vaders machtsperiode ook al hoge functies bekleedde en om die reden al eerder betrokken was geweest bij besluitvorming op politiek en bestuurlijk niveau, vervulde functies in de legertop, in het kabinet en in de regionale bestuurlijke apparaten van het land.⁴⁰ Assad zelf was legercommandant geweest, waardoor hij hier sowieso goede connecties had.⁴¹ Hij heeft er bewust voor gekozen om deze elite om zich heen te houden en vooral om naar haar te luisteren. Andersom heeft zij een grote macht uitgeoefend op Assad. Zo heeft zij hem grotendeels weerhouden van het doorvoeren van de democratische hervormingen die Assad gepland had. Assad wilde Syrië, zoals eerder benoemd, in eerste instantie democratischer en meer westers maken.⁴² De elite vreesde echter dat dit een afname van haar macht en invloed teweeg zou brengen. Om deze reden probeerde zij Assads beleid meer naar dat van zijn vader te sturen.

Dat Assad en de elite over en weer afhankelijk van elkaar zijn blijkt onder meer uit het gegeven dat Assad deze elite duidelijk zowel maatschappelijk als financieel bevoordeeld heeft ten opzichte van de rest van de bevolking. Zo heeft de Financial Times in 2011 een schatting gemaakt dat een neef van Assad zo'n 60% van de nationale economie in handen had.⁴³

Bijkomend voordeel voor Assad van zijn nauwe verstrengeling met de elite was dat hij de elite de schuld kon geven van zijn beleid indien dit niet voldeed aan de verwachtingen of eerder uitgesproken doelstellingen. Hij kon heel makkelijk ten overstaan van het volk en de internationale gemeenschap zijn eigen verantwoordelijkheid afschuiven op die elite, onder het motto dat de door hem

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Ibidem.

⁴² Ibidem.

⁴³ Lina Saigol, 'Assad cousin accused of favouring family', Financial Times (versie 21-04-2016), <https://www.ft.com/content/e29a73f8-6b78-11e0-a53e-00144feab49a> (10-12-2016).

gewenste koers onvoldoende werd gesteund.⁴⁴ Hierdoor bleef er vanuit het volk geloof in zijn goede wil.

4.2 De Damasceense Lente.

Relevant is voorts dat Assad de zogenaamde ‘Damasceense Lente’ heeft opgezet. Assad kwam in 2000 aan de macht, genoodzaakt om deze positie van zijn broer over te nemen. De stichting van een democratie was geen prioriteit. Maar omdat Assad in een westerse omgeving was opgegroeid en hierdoor ook deze normen en waarden had meegenomen, wilde hij proberen om Syrië ook in die richting te leiden.⁴⁵ Dit moest echter geleidelijk gebeuren, aangezien Syrië demografisch gezien een erg gecompliceerd land is. Zoals hij in een interview met *Der Spiegel* aangaf: “*The pace of our development depends upon the challenges that we must face, which we cannot always influence.*”⁴⁶

Toch deed Assad in de loop van de eerste jaren van zijn presidentschap een paar stappen in de goede richting. Allereerst zorgde hij voor een opener economische systeem, waardoor Syrië beter mee kon gaan doen in de snel globaliserende wereld. Hij voerde een vaste wisselkoers in, waardoor de wisselkoers stabiel zou moeten blijven.⁴⁷ Hij ging hiermee in tegen het socialistische economische beleid dat zijn vader had gevoerd. Het vrije marktsysteem zou worden geïntroduceerd en er zouden meer bedrijven geprivatiseerd worden. Hierdoor zou er grotere sociale welvaart moeten ontstaan. De economische hervormingen kwamen de meeste Syriërs echter niet ten goede. Veel van de eerder bestaande, door de staat geregelde sociale voorzieningen werden afgeschaft toen de economische macht werd overgedragen aan private bedrijven.⁴⁸ Een andere ontwikkeling betrof de vrijlating door Assad van een fors aantal politieke gevangenen uit de beruchte *Mezze* gevangenis.⁴⁹ Dit gaf hoop op meer politieke

⁴⁴ Z. Hu, , ‘Why Syria’s Bashar Al-Assad is still in power’, Al Jazeera (versie 04-10-2016), <http://www.aljazeera.com/news/2016/09/syria-bashar-al-assad-power-160904081138141.html> (21-11-2016).

⁴⁵ Gesprek met Bernard Bot, Den Haag 14-12-2016.

⁴⁶ ‘Interview der Spiegel/Assad’, *Der Spiegel* (09-06-2001), http://www.presidentassad.net/index.php?option=com_content&view=category&id=93&Itemid=468 (28-12-2016).

⁴⁷ Hemmer, ‘Syria Under Bashar al-Assad’, 226.

⁴⁸ Abboud, *Syria*, 35-36.

⁴⁹ Hemmer, ‘Syria under Bashar al-Assad’, 227.

vrijheid en vrijheid van meningsuiting. Ook maakte Assad een einde aan het monopolie van de Ba'ath partij op de kranten.⁵⁰ Als laatste belangrijk element van de Damasceense Lente liet Assad ruimte voor sociale groepen en fora. Zij mochten bijeenkomsten houden en zelfs enige kritiek leveren op het politiek systeem, mits niet te radicaal. Wel moesten al deze partijen eerst autorisatie vragen bij de overheid. Ook werd er ruimte gemaakt om een aantal mensenrechtenorganisaties op te zetten.⁵¹

De Damasceense Lente was uiteindelijk van korte duur en eindigde in 2005. Alhoewel het implementeren van democratie niet de primaire reden was voor Assad om terug naar Syrië te komen, heeft hij wel een aantal pogingen hiertoe gedaan. Hij zag dat het slecht ging met zijn land. Omdat hij zelf in Londen had gestudeerd en hier de voordelen van het democratisch beleid had beleefd, had hij het idee dat Syrië hier ook (deels) profijt van zou kunnen hebben. Wat lastig was voor Assad was dat de oude elite, die er nog zat uit de tijd van zijn vader, hem nauw in de gaten hield. Zij wilde haar macht niet verliezen, waardoor Assad moest balanceren tussen het tevreden stellen van deze elite en het tevreden stellen van het volk. Dit is voor hem een erg lastige opgave geweest.⁵² Daarnaast stelde hij dat de democratie sowieso slechts geleidelijk ingevoerd kon worden. Ook in het Westen heeft het democratiseringsproces een paar honderd jaar geduurd: er mocht niet verwacht worden van een land als Syrië, dat het binnen een aantal jaar democratisch zou zijn, aldus Assad. Dit heeft tijd nodig.⁵³

4.3 Verdeel- en-heerspolitiek.

Het laatste punt van het binnenlandse politieke beleid dat besproken zal worden, is de verdeel-en-heerspolitiek van Assad. Onderliggende reden voor deze politiek was de angst van Assad en de elite dat zij met het voeren van een ander politiek bewind mogelijk als minderheid in het land de macht zouden verliezen en zij als etniciteit in Syrië zouden worden uitgemoord.⁵⁴ Het zou immers niet de eerste keer zijn dat een minderheid die veel invloed had, uitgemoord zou worden. De mogelijkheid van het

⁵⁰ Ibidem.

⁵¹ 'The Damascus Spring', Carnegie Middle East Centre (versie 01-04-2012), <http://carnegie-mec.org/diwan/48516?lang=en> (28-12-2016).

⁵² Gesprek met Bernard Bot, Den Haag 14-12-2016.

⁵³ Ibidem.

⁵⁴ Joshua Landis, David Lesch, Andrew Tabler, 'Interview: Power Profile: Who is Bashar al-Assad?' (01-04-2016), *Council on Foreign Relations* (22-11-2016).

opzetten van grote oppositiepartijen moest dus zoveel mogelijk worden voorkomen. Assad speelde partijen tegen elkaar uit, waardoor hij zijn potentiële tegenstanders klein kon houden.⁵⁵ Hij liet soennieten toe binnen zijn elite, waardoor hij ook aanhang kreeg onder deze bevolkingsgroep.⁵⁶ Hierdoor verbreedde zijn machtskader aanzienlijk. Assad presenteerde zichzelf daarnaast als beschermer van minderheden, hetgeen belangrijk was voor de steun van het volk. Veel minderheden binnen Syrië hadden het gevoel dat Assad de enige kans op bescherming was. Wanneer bijvoorbeeld ISIS aan de macht zou komen, hadden veel minderheden het gevoel dat zij weinig kans op overleven zouden hebben. Assad speelde hierop in door zichzelf te profileren als iemand die ook uit een minderheid stamde en hierom deze angst heel goed begreep.⁵⁷ Zo benadrukte hij meerdere malen dat extremisme slecht is en nodigde bijvoorbeeld priesters (de christenen zijn een minderheid in Syrië) uit op de nationale TV om dit beeld te versterken.⁵⁸

Assad heeft de keuze gemaakt om de verdeel-enheerspolitiek van zijn vader door te zetten. Dit is goed binnen de *RCT* te passen. Hij wist dat deze politiek voor zijn vader goed had uitgepakt. Daarmee had Assad twee opties: of de politiek van zijn vader doorzetten en er vrijwel zeker van zijn dat hij de macht kon behouden, of voor een andere tactiek kiezen waardoor zijn machtsbehoud onzeker kon of zou worden. Assad heeft bewust gekozen voor de eerste optie, omdat die het meest zekerheid gaf. Dit heeft er toe geleid dat Assad de politiek van zijn vader heeft doorgezet. Hierdoor bleven de verschillende groeperingen in Syrië verdeeld en hield Assad aanhang onder belangrijke delen van het volk.

5. Buitenlands beleid.

Ten opzichte van zijn vader heeft Assad een aantal toonaangevende veranderingen doorgevoerd als het gaat om buitenlands beleid. Van de internationale gemeenschap kreeg hij aanvankelijk het voordeel van de twijfel, waardoor hij meer ruimte kreeg zijn

⁵⁵ Gesprek met Ben Bot, Den Haag 14-12-2016.

⁵⁶ Joshua Landis, David Lesch, Andrew Tabler, 'Interview: Power Profile: Who is Bashar al-Assad?' (01-04-2016), *Council on Foreign Relations* (22-11-2016).

⁵⁷ Ibidem.

⁵⁸ Z. Hu, 'Why Syria's Bashar Al-Assad is still in power', Al Jazeera (versie 04-10-2016), <http://www.aljazeera.com/news/2016/09/syria-bashar-al-assad-power-160904081138141.html> (21-11-2016).

beleid te voeren zoals hij dat wilde. Ook de internationale betrekkingen van Syrië zijn relevant in het kader van het door Assad gevoerde buitenlandse beleid, waarbij met name de relatie met Rusland en de relaties met de VS en de EU zullen worden belicht..

5.1 Voordeel van de twijfel.

Hafez had een aantal decennia een tiranniek beleid gevoerd. Het hele land was door zijn regime onderdrukt, vrijheid van meningsuiting bestond niet en evenmin was er aandacht voor het welzijn van het volk.⁵⁹ De internationale gemeenschap was dus blij dat het regime werd overgenomen door Assad. De jongeman, toen 34, gaf hoop op een meer democratisch, vooruitstrevender beleid. De verwachtingen waren aanvankelijk hoog. Het NRC schreef bijvoorbeeld in 2000:

[D]e verwachting was dat Bashar, opererend onder de vleugels van zijn vader, de Ba'athpartij zou zuiveren en zou gebruiken als platform voor harde maatregelen, zowel tegen de endemische corruptie als op het gebied van de stagnerende economie.⁶⁰

Assad zou naar verwachting ingaan tegen de corruptie en de economie verbeteren. Dit gebeurde niet, onder andere omdat Assad, als gezegd, de bestaande, machtige elite beter te vriend kon houden dan haar tegen zich in het harnas te jagen. Assad voerde echter wel andere beleidswijzigingen door, met de Damasceense Lente als grote voorbeeld. Hierdoor had vooral het Westen hoop dat het langzaam maar zeker beter zou worden in Syrië. Dit uitte zich bijvoorbeeld door de benoeming in 2010 van een Amerikaanse ambassadeur in Syrië. In 2005 was de vorige ambassadeur weggehaald uit Syrië naar aanleiding van de moord op Hariri, president van Libanon.⁶¹

⁵⁹ Abboud, *Syria*, 32.

⁶⁰ Joris Luyendijk, 'De Ba'athpartij in Syrië heeft een nieuwe voorganger', NRC Handelsblad (versie 19-06-2000), <https://www.nrc.nl/nieuws/2000/06/19/de-baathpartij-in-syrie-heeft-een-nieuwe-voorganger-7499028-a33168> (22-11-2016).

⁶¹ 'Syria Profile: History, Government, Economy, and Foreign Relations', *Congressional Digest* 9 (2011) 6, 5-16, aldaar 8.

Daarnaast kwam Assad enigszins naïef over. Dit maakte dat veel internationale politieke leiders zijn capaciteiten wellicht onderschat hebben. Assad was er zelf in het begin van overtuigd dat hij Syrië langzaamaan kon veranderen, en vooral dat hij niet het beleid van zijn vader zou hoeven voort te zetten. Hij was zachtaardig in vergelijking met zijn vader. In het *powerprofile* over Assad stelt Joshua Landis dan ook dat Assad zich er, pas nadat hij een tijdje aan de macht was, van bewust werd, dat ook hij met hardere hand in zou moeten grijpen.⁶²

Net als bij het hiervoor besproken beleid op individueel niveau [3.1], is het ‘voordeel van de twijfel’ geen omstandigheid waarover Assad een rationele keuze heeft gemaakt. Hij wist immers niet dat hij aan de macht zou komen, dus hij kon hier ook geen bewuste voorbereidingen voor treffen. Wel is het een omstandigheid die absoluut in zijn voordeel heeft gewerkt en waar hij gebruik van heeft gemaakt. Hierom is deze ‘voordeel van de twijfel’ factor belangrijk om te noemen in het kader van zijn buitenlands beleid.

Als laatste is het belangrijk op te merken dat Assad in het begin van zijn machtsperiode heeft aangekondigd dat hij koste wat het kost de macht zou behouden. Hij had het gevoel dat dit nodig was voor zijn eigen veiligheid en die van zijn directe omgeving. Ook dit was een bewuste keuze: hij had afstand kunnen doen van de macht. Assad was echter van mening dat Syrië een leider nodig had die het land bij elkaar kon houden, omdat er anders sowieso een oorlog uit zou breken.⁶³

5.2 Internationale betrekkingen.

Een van de belangrijkste veranderingen die Assad in het door hem gevoerde beleid ten opzichte van zijn vader heeft aangebracht is het wijzigen van de internationale betrekkingen. Hierbij heeft hij, ondanks zijn naar buiten toe gepropageerde ‘meer democratische’ visie, juist gekozen om de banden met anti-westerse landen aan te trekken.

5.2.1 Rusland.

Rusland is de meest belangrijke en meest invloedrijke bondgenoot van Syrië. De hoofdreden daarvoor is dat Rusland zelf daar een groot belang bij heeft. Dit vloeit voort

⁶² Joshua Landis, David Lesch, Andrew Tabler, ‘Interview: Power Profile: Who is Bashar al-Assad?’ (01-04-2016), *Council on Foreign Relations* (22-11-2016).

⁶³ Gesprek met Bernard Bot, Den Haag 14-12-2016.

uit het al lange tijd bestaande conflict tussen het Westen en Rusland (of voorheen de Sovjet-Unie). De Russische angst voor westerse interventie gaat terug naar de 'gekleurde revoluties' die zich rond de eeuwwisseling afspeelden. In Georgië, Oekraïne en Kirgizië zou het Westen volgens de Russen toentertijd de opstanden hebben geleid die hadden moeten leiden tot de omverwerping van de communistische regimes en invoering van kapitalistische regimes, met als uiteindelijk beoogde resultaat dat deze verandering ook in Rusland zou plaatsvinden. Op het moment dat de Arabische Lente ook in Syrië losbarstte, had het Westen al in een drietal landen in het Midden-Oosten ingegrepen. Rusland ervoer dit als extreem bedreigend voor zijn eigen regime, maar ook voor de internationale orde.⁶⁴

Toen de VN Veiligheidsraad de Resolutie 1973 (een *no-fly zone*) wilde doorvoeren in Libië in 2011, onthield Rusland zich van stemmen. Wel liet het merken dat het zich zorgen maakte over de vraag of het wel een juiste beslissing zou zijn om gewapenderhand te interveniëren. Toen na het aannemen van de resolutie al snel bleek dat het niet alleen om een *no-fly zone* ging, maar inderdaad ook om het omverwerpen van het regime, was Rusland geschokt. De coalitie, die gestemd had voor de resolutie, had de resolutie gemanipuleerd om direct militair te kunnen interveniëren in het voordeel van één van de vechtende partijen. Bovendien lieten zij impliciet merken dat zij niet overtuigd waren van de legitimiteit van het regime in Libië, een regime dat een essentieel ander – niet-democratisch – beleid voert dan de westerse landen.⁶⁵

Als gevolg hiervan is en blijft Rusland erg sceptisch ten opzichte van het westerse beleid en de suggesties tot interventie. Rusland heeft meerdere keren zijn veto ingezet tegen VN-resoluties, omdat het indirect zijn belangen in andere landen dan Syrië in het Midden-Oosten zou benadelen. Iran is één van die landen. Ook Iran is één van de belangrijkste medestanders van Syrië. Rusland heeft er erg veel belang bij dat het goede relaties met Iran onderhoudt omdat beide landen aan de Kaspische Zee liggen, waarop zij maritieme superioriteit hebben en willen behouden. Daarnaast willen beide landen geen olie- of gaspijpleidingen hebben in de Kaspische Zee en is Iran een van de grootste wapen afzetmarkten van Rusland. Ook willen zowel Iran als Rusland de Jihadisten buiten de deur houden vanwege hun destabiliserende werking.⁶⁶

⁶⁴ Abboud, *Syria*, 92.

⁶⁵ Ibidem.

⁶⁶ Ibidem, 93.

Tot slot heeft Rusland belang bij het steunen van Syrië omdat Syrië een geschatte schuld heeft van vier biljoen U.S. dollar aan Rusland. Rusland heeft een marinebasis in Syrië en er zijn een aantal commerciële deals gesloten waar Russische bedrijven bij betrokken zijn.⁶⁷

5.2.2 Het Westen: de Verenigde Staten en de Europese Unie.

De relatie tussen Syrië en Amerika is gecompliceerd omdat Amerika zich in het Midden-Oosten in meerdere conflicten heeft gemengd (o.a. Irak, Israël-Palestina). Amerika heeft verschillende belangen in meerdere conflicten. Zo was Amerika niet gecharmeerd van de Syrische inmenging in Libanon, de bescherming die Syrië bood aan voormalig aan Saddam Hoessein gelinkte groeperingen die voor nog meer onrust zorgden in Irak, dat Syrië massavernietigingswapens wilde ontwikkelen en dat mensenrechten ernstig werden geschonden.⁶⁸ Om deze redenen heeft Amerika sinds 2003 getracht om Assad tegen te werken, bijvoorbeeld door economische sancties op te leggen. Ook Obama heeft in 2012 in een persconferentie gewaarschuwd dat “(...) *there would be enormous consequences*” wanneer bewezen zou worden dat Syrië op grote schaal chemische wapens in haar bezit zou hebben.⁶⁹ Uiteindelijk zou dit echter niet doorgezet worden omdat hij geen instemming zou krijgen vanuit het parlement.

De Europese Unie (EU) heeft zich op ineffectieve manieren met het conflict bemoeid. Alhoewel de politieke leiders van de landen het unaniem eens zijn dat wat er zich in Syrië afspeelt verschrikkelijk is, is er geen enkel land dat daadwerkelijk substantiële actie heeft ondernomen. De meest belangrijke reden dat de EU zich beperkt heeft tot het opleggen van (beperkte) sancties is omdat de politieke leiders geen eensgezindheid konden bereiken hoe met de situatie om te gaan.⁷⁰ De schaarse sancties die zijn opgelegd, hebben vooral negatieve invloed op de gemiddelde Syriër gehad. Uiteindelijk heeft de EU geaccepteerd dat Assad de enige persoon is die in een positie is

⁶⁷ Ibidem, 93-94.

⁶⁸ ‘U.S. Relations with Syria’, U.S. Department of State (versie 20-04-2014), <https://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3580.htm> (02-01-2017).

⁶⁹ ‘Obama: Chemical Weapons in Syria are Red Line’, CBS News (versie 20-08-2012), <http://www.cbsnews.com/news/obama-chemical-weapons-in-syria-are-a-red-line/> (29-12-2016).

⁷⁰ Abboud, *Syria*, 97-98.

om mee te onderhandelen, waardoor zij hem als gesprekspartner zullen moeten accepteren.

Zowel de VS als de EU veroordelen het beleid van Assad, maar doen vervolgens weinig om het probleem te verhelpen. Dit heeft enerzijds te maken met het feit dat het gras steeds voor hun voeten wordt weggemaaid door Rusland, onder meer op het moment dat er een besluit moet worden genomen in de VN. Anderzijds met inefficiënte aanpak van het probleem en het niet kunnen komen tot een unaniem besluit binnen de organen die zich over de situatie buigen. De uiteindelijk door de de EU opgelegde sancties hebben te weinig impact om veranderingen af te dwingen in Syrië en overeenstemming over de vraag of er wel of niet militair mag worden ingegrepen is (nog steeds) niet bereikt.

Assad heeft zijn internationale betrekkingen in zijn voordeel gebruikt. Met Rusland als medestander kreeg het Westen de kans niet om te interveniëren in Syrië. Rusland kon zijn veto in de VN gebruiken om te voorkomen dat het Westen daadkrachtig kan optreden. Beide landen hadden grote belangen in het behoud van de goede relaties. Hierbij is relevant dat het Westen nooit een kans heeft gehad op goede relaties met Syrië, waaraan het Westen historisch gezien overigens zelf heeft bijgedragen. Het Westen wordt door Syrië gezien als aanstichter van de onrust. Door het koloniale tijdperk en de grenzen die toen zijn getrokken, is Syrië opgedeeld in veel verschillende etniciteiten, met alle gevolgen van dien. Daarnaast heeft het Westen door de jaren heen niet veel meer gedaan dan wapens uitdelen, vaak ook nog aan de rivaliserende partijen. Hierdoor is de situatie in het Midden-Oosten verergerd en de positie van het Westen alles behalve versterkt.⁷¹

Het was voor Assad niet meer dan logisch om te kiezen voor Rusland. Hiermee heeft Assad een bewuste, tactische beslissing genomen. Zoals hiervoor uiteengezet was en is Rusland een trouwe bondgenoot. Rusland is steeds een goede *'back-up'* gebleken wanneer er op internationaal niveau besluiten moesten worden genomen over het militair ingrijpen in Syrië. Wanneer Assad gevraagd werd hoe zijn verstandhouding met Rusland zich verhiel tot de door hem gepredikte democratie, stelde hij dat het Westen Syrië niet begreep, dat het te snel verandering wilde, maar dat dit niet mogelijk was.⁷²

⁷¹ Gesprek met Bernard Bot, Den Haag 14-12-2016.

⁷² Gesprek met Bernard Bot, Den Haag 14-12-2016.

Het was voor hem het handigst om voor Rusland te kiezen, omdat dat land hem internationaal het meeste zekerheid kon bieden.

5.3 Enige soeverein en de *lesser of two evils*.

De oorlog in Syrië is extreem ingewikkeld omdat het zo'n gefragmenteerde oorlog is. Aan de ene kant staat de overheid die ondersteund wordt door onder andere Rusland. Aan de andere kant staat de gewapende oppositie, waaronder de Nationale Raad en het Vrije Syrisch leger, die worden gesteund door onder andere het Westen. Om de situatie nog ingewikkelder te maken, is er nog een derde partij, namelijk de Islamitische Staat in Irak en al-Sham (ISIS).

De partijen die door het Westen worden gesteund zijn extreem gefragmenteerd. Doordat er zo weinig cohesie is, is het erg lastig om genoeg impact te hebben in de strijd. Pas wanneer deze groeperingen samen een front zouden vormen, zouden zij beslissende invloed kunnen uitoefenen. Assad wist en weet dat het Westen ervan doordrongen is dat alleen middels onderhandelingen met hem er een mogelijkheid bestaat voor een oplossing van het conflict. Ook is hij de enige erkende soevereine politieke macht, hetgeen het alleen al formeel-juridisch erg lastig maakt voor het Westen om hem te omzeilen. Assad is de enige die zich geloofwaardig op de internationale politieke podia beweegt, hij is het enige 'officiële' aanspreekpunt van Syrië. Hij doet zich redelijk voor door zich op internationaal niveau te bewegen en open te staan voor overleg over de oorlog in Syrië. Hij claimt ook dat hij na de oorlog door zal gaan met veranderingen richting een meer democratisch en liberaal regime. Hij profileert zichzelf dus als een heel redelijke leider van een soevereine staat.⁷³

Bijkomend voordeel voor Assad is dat het Midden-Oosten van oudsher sowieso een problematische en chaotische regio is. Vanaf 2014 begon ISIS langzaam maar zeker aandacht op te eisen, en was de focus van het Westen vooral daarop gericht.⁷⁴ Assad kon onder deze omstandigheden op de achtergrond blijven. Voor het Westen is het voorts niet onbelangrijk dat Assad de problemen in eigen land houdt, terwijl ISIS het geweld ook naar onder andere Europa en Amerika verplaatst. Hierdoor is deze groep een stuk

⁷³ Z. Hu, 'Why Syria's Bashar Al-Assad is still in power', Al Jazeera (versie 04-10-2016),

<http://www.aljazeera.com/news/2016/09/syria-bashar-al-assad-power-160904081138141.html> (21-11-2016).

⁷⁴ Ibidem.

bedreigender voor het Westen dan de oorlog in Syrië. Daarbij vecht Assad zelf ook tegen ISIS. Hierdoor had het Westen een heel duidelijk belang om feitelijk met Assad samen te werken als het ISIS wilde verslaan.⁷⁵ Assad heeft het spel op dit onderdeel heel goed gespeeld: hij kon schuil gaan achter het leed dat ISIS aanrichtte, waardoor de aandacht niet op hem gericht was. Omdat het Westen wilde dat Assad mee zou werken, moest het hem wel meer ruimte geven.

Door zichzelf te presenteren als een redelijk leider op internationaal niveau en doordat Assad tegen ISIS vecht, is het voor de internationale gemeenschap erg lastig om Assad te omzeilen. Dit heeft Assad heel bewust gedaan. Als andere landen iets willen bereiken in Syrië, zullen ze wel met hem samen moeten werken.

Conclusie.

Assad is een omstreden man. Zijn beleid is veel bekritiseerd, maar hij kan niet zomaar afgezet worden. Koste wat het kost zal hij aan de macht blijven. Toen hij in 2000 zijn vader opvolgde, was er veel hoop op hem gevestigd. Hij zou vernieuwing en verbetering moeten brengen, onder zijn bewind zou het Syrië voor de wind gaan. Niets bleek minder waar. In 2011 brak de burgeroorlog uit. De Syrische bevolking lijdt er verschrikkelijk onder. Toch wil Assad niet overwegen om zijn bewind te verslappen onder het motto dat het land sowieso uit elkaar valt als er geen sterke leider is.

Assad heeft vanaf het moment dat hij aan de macht kwam alles op alles gezet om er voor te zorgen dat hij aan de macht zou blijven. Assad had geluk dat hij een westerse opvoeding en opleiding had genoten. Hierdoor had hij op individueel niveau een voorsprong. Hij was niet al zijn leven lang klaargestoomd door zijn vader om hem op te volgen en hij kende de westerse idealen. Op deze basis zou hij Syrië voorspoed kunnen brengen, de mensen de vrijheid kunnen geven die zij onder zijn vader Hafez nooit hadden gekend, zo was de hoop. Assad was er dan ook van overtuigd dat hij 'het verschil' zou kunnen maken in Syrië. Aan de andere kant was hij zich maar al te bewust van het feit dat hij uit een minderheid in Syrië stamde en dat hij om die reden de macht absoluut moest behouden, anders zou deze voorgoed verloren zijn. De elite die zijn vader om zich heen had verzameld, breidde hij enigszins uit. Heel bewust koos hij er voor de elite dicht bij zich te houden. Hij hielp haar bij het behouden van haar macht,

⁷⁵ Ibidem.

andersom hielp zij hem bij het behouden van zijn positie. Toch had hij aanzienlijke macht over dit selecte groepje mensen en had hij ook met hen kunnen breken. Dit wilde hij niet en dus moest hij balanceren tussen het behalen van zijn eigen, democratische, idealen en het tevreden stellen van de elite. Hierdoor werd zijn beleid erg onvoorspelbaar voor zijn directe omgeving, die op scherp werd gezet. Langzaamaan zette hij de Damasceense Lente op, met als doel het democratiseren van Syrië. Het volk werd hierdoor tevreden gehouden. Hij hervormde de economie dusdanig dat er een vrijere markt kwam, waar helaas vooral de elite van profiteerde. Ondertussen werden Assads politieke opposenten klein gehouden. Wanneer er een groep ontstond die potentieel te veel macht zou krijgen, speelde hij een andere groepering tegen haar uit of verzong een andere manier om er zeker van te zijn dat zij geen bedreiging zou vormen. Deze verdeel-en-heerstactiek had hij van zijn vader overgenomen. Daarnaast had hij onder het volk de steun van de minderheden, omdat hij zich als beschermer van deze minderheden opwierp. Ook op internationaal niveau kreeg Assad aanvankelijk het voordeel van de twijfel, onder meer door zijn westerse opvoeding. Dit gevoel werd gevoed door de door Assad zelf ingeleide Damasceense Lente. Hierdoor kreeg hij op internationaal niveau redelijk wat speelruimte. Hij heeft vervolgens de relaties met de aloude bondgenoot Rusland verbeterd, om zeker te zijn van een invloedrijke medestander op het internationaal podium. Zij hadden wederzijdse belangen bij een goede band. De relaties met het Westen waren en zijn minder goed. Assad was en is zich er maar al te goed van bewust dat hij in de internationale politiek het enige aanspreekpunt is waar mee te onderhandelen valt, waardoor hij een sterke positie heeft. Daarnaast is ISIS een gezamenlijke vijand en heeft het Westen alleen al hierom Assad nodig. Ook is ISIS handig voor Assad om zich achter te verschuilen, omdat zij op dit moment meer schade aanricht in en tegen het Westen dan Assad.

Hoewel Assad zich niet op alle hiervoor besproken onderwerpen die in zijn voordeel hebben gewerkt voor het behoud van zijn positie in Syrië sinds zijn aantreden in 2000 bewust heeft (kunnen) voorbereid(en), heeft hij wel van alle opties die hij zag gebruik gemaakt. Uit het voorgaande volgt dat bepaalde keuzes wel degelijk (heel) bewust zijn gemaakt. Deze keuzes hebben er toe bijgedragen dat hij steviger in het zadel kwam te zitten. Assad heeft dus aantoonbaar via de *Rational Choice Theory* gehandeld. Waarschijnlijk is hij er ook van overtuigd dat zijn besluiten het beste waren voor het Syrische volk zelf. Hoewel dit vermoedelijk niet door alle binnen- en buitenlandse

partijen zal worden onderschreven, stelt Assad zich op het standpunt dat Syrië nu een sterke politiek leider nodig heeft. En dat is hij. Assad is dus alles behalve naïef en onwetend. Hij is zich ten zeerste bewust van de besluiten die hij heeft genomen en de gevolgen hiervan. Hij is er van overtuigd dat dit beleid de enige manier is om Syrië op een hoger plan te brengen.

Wellicht dat het Westen de herhaalde opmerkingen van Assad, dat de situatie in Syrië gecompliceerder is dan het op het eerste gezicht lijkt, ter harte moet nemen. Democratie en westerse waarden en normen zijn niet per definitie goed, omdat ieder land anders in elkaar zit en hierom een op het land aangepast beleid nodig heeft. Daarbij heeft een volk tijd nodig om zich om te vormen tot een volk dat volgens die normen en waarden kan leven. Dit moet langzaam en geleidelijk gaan.

Het is absoluut interessant om verder onderzoek naar Assads beleid te doen. Interviews met Syriërs die nog in het land wonen zouden enorm veel informatie geven over de wijze waarop de 'gewone' bevolking tegen hem aan kijkt. Ook zou het erg interessant zijn om over een aantal jaar te bestuderen hoe zijn beleid zich heeft ontwikkeld, uiteraard vanuit de veronderstelling dat Assad voorlopig aan de macht blijft in Syrië. Verder zou de relatie tussen Assad en de elite moeten worden uitgediept: waarom accepteerde zij bijvoorbeeld dat Assad haar de schuld gaf van het mislukken van de hervormingen. Als laatste zou kunnen worden onderzocht op welke wijze en in welke mate de internationale verhoudingen van invloed zijn op en in Syrië. Helaas had ik in dit paper niet genoeg ruimte om hier uitvoeriger op in te gaan. Eén ding is zeker: uit de analyse in mijn paper volgt dat het door Assad gevoerde beleid een bewuste en (wel)doordachte keuze is en erin heeft geresulteerd dat hij nog steeds aan de macht is. De verwachting lijkt gerechtvaardigd dat dit voorlopig ook nog zo zal blijven. Het is te hopen dat er uiteindelijk nog iets positiefs voor de bevolking van Syrië uit voort vloeit.

Literatuurlijst.

Boeken.

1. Abboud, S., *Syria* (New York City 2015).
2. Waltz, K. N., *Man, the State and War* (New York City 1954).

Artikelen.

2. Anderson, J. H., 'SPOILER ALERT: What Syria's President really wants' in: *World Affairs*, vol 173, no.5 (januari/februari 2011), 83-91.
3. 'Assad herkozen met 89 procent', NOS (versie 04-06-2014), <http://nos.nl/artikel/656914-assad-herkozen-met-89-procent.html> (22-11-2016).
4. Badran, Tony, 'How Assad Stayed In Power – And How He'll Try To Keep It', *Foreign Affairs* (versie 01-12-2011), <https://www.foreignaffairs.com/articles/syria/2011-12-01/how-assad-stayed-power-and-how-hell-try-keep-it> (19-10-2016).
5. BBC, 'Syria Crisis: Where Key Countries Stand', (versie 30-10-2016), <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-23849587> (22-11-2016).
6. Beemsterboer, Toon, Caroline de Gruyter, Carolien Roelants, Peter Zantingh 'De Tien Vragen Over Syrië Die Je Niet Durfde Te Vragen', *NRC Handelsblad* (versie 10-02-2016), <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/02/09/tien-vragen-over-syrie-die-je-niet-durfde-te-stellen-a1427833> (07-12-2016).
7. Bosgra, S., 'Voorlopig Blijft Assad In Het Zadel', *Internationale Spectator* (versie 11-2013), <https://www.internationalespectator.nl/article/voorlopig-blijft-assad-het-zadel> (07-12-2016).
8. 'Burgeroorlog in Syrië', *Europa-Nu*, https://www.europa-nu.nl/id/vip3ic6okipx/burgeroorlog_in_syrie (07-12-2016).
9. Calamur, Krishnadev, 'Who Are Syria's Friends And Why Are They Supporting Assad?', *NPR* (versie 28-07-2013), <http://www.npr.org/sections/parallels/2013/08/28/216385513/who-are-syrias-friends-and-why-are-they-supporting-assad> (19-10-2016).

10. Ciezadlo, Annia, 'Bashar al-Assad: An Intimate Profile of a Mass Murderer', New Republic (versie 20-12-2013), <https://newrepublic.com/article/115993/bashar-al-assad-profile-syrias-mass-murderer> (28-12-2016).
11. 'De opkomst van ISIS in Syrië en Irak', AIVD Kennisbank, https://www.aivdkennisbank.nl/jaarverslag/a3286_De-opkomst-van-ISIS-in-Syrië-en-Irak (02-01-2017).
12. Hemmer, Christopher, 'Syria Under Bashar al-Assad: Clinging To His Roots?' in: Barry R. Schneider, Jerrold M. Post, *Know Thy Enemy: Profiles of Adversary Leaders and Their Strategic Cultures* (Maxwell Air Force Base 2003), 221-246.
13. Hu, Z., 'Why Syria's Bashar Al-Assad is still in power', Al Jazeera (versie 04-10-2016), <http://www.aljazeera.com/news/2016/09/syria-bashar-al-assad-power-160904081138141.html> (21-11-2016).
14. 'Interview der Spiegel/Assad' (09-06-2001), Der Spiegel, http://www.presidentassad.net/index.php?option=com_content&view=category&id=93&Itemid=468 (28-12-2016).
15. 'Interview With Syrian President Bashar al-Assad', The Wall Street Journal (versie 31-01-2011), <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052748703833204576114712441122894> (22-11-2016).
16. 'IS coalitie: wie doet wat?', NOS (versie 05-10-2014), <http://nos.nl/artikel/705770-is-coalitie-wie-doet-wat.html> (16-01-2017).
17. Kaldor, M., D. Kostovicova, 'Global Civil Society and Illiberal Regimes', GCS Knowledgebase (versie 19-06-2007), <http://www.gcsknowledgebase.org/blog/y20078/chapter-05-global-civil-society-and-illiberal-regimes/> (21-10-2016).
18. Kester, Sacha, 'Asma Assad: het zachte gezicht van Syrië is nu vooral een dictatorsvrouw', Volkskrant (versie 23-03-2012), <http://www.volkskrant.nl/buitenland/asma-assad-het-zachte-gezicht-van-syrie-is-nu-vooral-een-dictatorsvrouw~a3230133/> (21-11-2016).
19. Luyendijk, Joris, 'De Ba'athpartij in Syrië heeft een nieuwe voorganger', NRC Handelsblad (versie 19-06-2000), <https://www.nrc.nl/nieuws/2000/06/19/de-baathpartij-in-syrie-heeft-een-nieuwe-voorganger-7499028-a33168> (22-11-2016).

20. 'Obama: Chemical Weapons in Syria are Red Line', CBS News (versie 20-08-2012), <http://www.cbsnews.com/news/obama-chemical-weapons-in-syria-are-a-redline/> (29-12-2016).
21. Riker, W. H., 'The Political Psychology of Rational Choice Theory' in: *Political Psychology*, vol. 16, no. 1 (maart 1995), 23-44.
22. Roelants, Carolien, 'Westen haalt banden met Syrië verder aan', NRC Handelsblad (versie 17-02-2010), <https://www.nrc.nl/nieuws/2010/02/17/westen-haalt-banden-met-syrie-verder-aan-11852101-a1312002> (10-12-2016).
23. Roskin, M. G., 'Political Science', Encyclopaedia Britannica (versie 06-02-2006), <https://www.britannica.com/topic/political-science> (22-11-2016).
24. Saigol, Lina, 'Assad cousin accused of favouring family', Financial Times (versie 21-04-2016), <https://www.ft.com/content/e29a73f8-6b78-11e0-a53e-00144feab49a> (10-12-2016).
25. Sato, Yoshimichi, 'Rational Choice Theory', Tohoko University (versie 2013), <http://www.sagepub.net/isa/resources/pdf/RationalChoice2013.pdf> (07-12-2016).
26. Swift, Robert, 'Analysis: Assad the rehabilitated dictator', Jeruzalem Post (versie 29-03-2016), <http://www.jpost.com/Middle-East/Analysis-Assad-the-rehabilitated-dictator-449522> (19-10-2016).
27. 'Syria Profile: History, Government, Economy, and Foreign Relations', *Congressional Digest* 9 (2011) 6, 5-16.
28. 'Syrian President Bashar Al-Assad: Facing Down Rebellion', BBC (versie 21-10-2015), <http://www.bbc.com/news/10338256> (19-10-2016).
29. 'The Damascus Spring', Carnegie Middle East Centre (versie 01-04-2012), <http://carnegie-mec.org/diwan/48516?lang=en> (28-12-2016).
30. 'U.S. Relations with Syria', U.S. Departement of State (versie 20-04-2014), <https://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3580.htm> (02-01-2017).

Interviews.

1. Landis, Joshua, David Lesch, Andrew Tabler, 'Interview: Power Profile: Who is Bashar al-Assad?' (01-04-2016) *Council on Foreign Relations* (22-11-2016).
2. Gesprek met Bernard Bot, Den Haag 14-12-2016.